

MOTION

OBLIGATORISK TRÄFF MED SKOLKURATOR

EN GÅNG PER HALVÅR ELLER PER ÅR

Bakgrund:

Det har kommit flera alarmistiska rapporter att den psykiska ohälsan har ökat bland unga och unga vuxna. För närvarande tvistar de lärde om så är fallet. Hur som helst är det ändå synnerligen viktigt att hitta lösningar på de problem som orsakar psykisk ohälsa. Lika viktigt är att upptäcka och förebygga ungas psykiska ohälsa innan den cementeras eller utvecklar sig till allt mer allvarliga former.

Alla är dock överens om att ungas psykiska ohälsa är ett av våra främsta folkhälsoproblem.

Vi har tidigare inlämnat motioner som förebygger och motverkar psykisk ohälsa; mobilförbud, mer fysisk aktivitet i skolan osv. Den här motionen handlar därför mera om att skolkuratorerna borde kunna upptäcka psykisk ohälsa hos skolungdomarna betydligt tidigare om det var obligatoriskt och naturligt för varje elev att besöka skolkuratoren en gång per halvår eller per år. Det är ett förebyggande arbete som kanske kräver en anställning av fler skolkuratorer. Vi menar att man inte kan vänta på att staten eventuellt skall skjuta till pengar för detta för att Barn och utbildningsnämndens budget inte tillåter denna typ av utgiftsökning. Kostnaden blir betydligt större för samhället om den psykiska ohälsan utvecklar sig till allvarliga följder än vad det kostar att förebygga dessa. Ett obligatoriskt besök hos skolkuratoren en gång per halvår eller per år betyder inte att eleverna kallas en efter en utan de får själva avgöra när de själva vill uppsöka kuratorn.

Här redovisas kortfattat sammandrag av tre olika rapporter.

Mindrapporten från 2018 (Mind grundades 1931 och hette ursprungligen Sfph, Svenska föreningen för psykisk hälsa)

Folkhälsomyndigheten: (april 2018-04-26)

Forkning.se (2018-08-27)

Mind-rapporten 2018: Den bild som framträder i rapporten är att förekomsten av psykisk ohälsa bland unga, både i form av besvär och som diagnoser, inte har förändrats nämnvärt sedan år 2000. Däremot är det betydligt fler som får vård, vilket är utmärkt. Psykisk ohälsa är fortfarande ett av de största folkhälsoproblemen och många unga har hittills inte fått den sjukvård som är befogad.

Orsaker till att fler uppger psykiska besvär är komplexa. Ett exempel på det är att yngre generationer idag är öppnare med sina känslor och har lättare att prata om psykiska besvär, vilket är något som kan påverka den ökade rapporteringen av vissa negativa känslor. Idag finns även en tendens i att individualisera dåligt mående, det vill säga att söka alla svar hos individen. Det kan leda till en slagsida åt behandling och medikalisering av, i vissa fall, helt normala känsloreaktioner. Det kan också bidra till en uppfattning bland unga att de är särskilt sårbara och därför kanske inte är i stånd att ta itu med de svårigheter som de möter. I många fall är det istället individens situation som behöver förändras, och ibland rentav någonting i hela samhället. Unga som uttrycker att de mår psykiskt dåligt behöver tas på största allvar och få tillgång till rätt slags hjälp. De unga som behöver sjukvård för sina psykiska besvär bör få ett mycket snabbare, mer individanpassat och koordinerat stöd.

Sammanfattningsvis vill vi lyfta fram tre tänkbara förklaringar till varför unga uppger att de har allt fler psykiska besvär, med syftet att bidra till att rätt slags åtgärder sätts in. Dessa förklaringar är:

1. Större öppenhet för psykisk ohälsa Samhället har blivit bättre på att synliggöra och uppmärksamma symtom kopplade till psykisk ohälsa. Många i Sverige, särskilt yngre generationer, är därför öppnare med hur de själva mår och har lättare att prata om sina känslor än tidigare generationer. Det här förändrade samtalsklimatet bidrar till att många unga idag är bättre på att identifiera, tolka och signalera när livet är kämpigt. Att öppet kunna tala om psykiska problem bidrar också till att fler får hjälp genom vården.

2. Diagnoserna utvidgas Fler symtom förknippas idag med en diagnos än tidigare. Att exempelvis ha ångest har gått från något outtalat till en diagnos de flesta känner till. Dessutom är diagnoskriterierna utvidgade. Det medför att fler uppger psykiska besvär, som till exempel känslan av ångest, och att det fångas upp i statistiken. Men om man ser till andra mått och indikatorer, syns ingen ökning av exempelvis depression sedan 1990-talet i Sverige.

3. Förändrade livsförutsättningar Trots såväl en positiv utveckling av välfärden som förändrade attityder till psykisk ohälsa kan det finnas skäl att må dåligt som inte funnits förut. Det har skett en förändring i vad vi kan kalla bakgrundsfaktorer och livsförutsättningar, exempelvis i skolsystemet, på arbetsmarknaden, genom den ökade digitaliseringen, individualisering, förekomsten av nätmobbning och så vidare. Ungas känslor och upplevelser kan i de här fallen i hög utsträckning handla om sunda reaktioner. Dessa reaktioner och förändrade livsförutsättningar behöver både bemötas och diskuteras utan att vi har för bråttom att sjukdomsförklara signaler från unga.

Folkhälsomyndigheten: (april 2018-04-26)

Det är troligt att såväl brister i skolans funktion, som en större medvetenhet om de ökade kraven på arbetsmarknaden, har bidragit till ökningen av psykisk ohälsa bland barn och unga. Vår slutsats är att den svenska skolan behöver stärkas. Såväl Kommissionen för jämlik hälsa som Skolkommissionen har lyft fram förslag som syftar till att skapa en god lärandemiljö i skolan, bättre skolprestationer och en likvärdig skola. Genom att stärka barns och ungas skolresultat ges de bättre framtida möjligheter på arbetsmarknaden och förutsättningar för en god hälsa. Utbredd skolstress

Analyser från Skolbarns hälsovanor visar att det finns ett samband mellan att känna sig stressad av skolarbetet och psykosomatiska symtom. Andelen 13- och 15-åringar som uppger att de är ganska eller mycket stressade har varierat över tid. 2014 uppgick andelen ganska eller mycket stressade till 49 procent bland flickorna och 29 procent bland pojkarna.

Skolans betydelse för barns och ungas psykiska ohälsa

Låga skolprestationer och skolstress ökar risken för psykosomatiska symtom. Brister i skolans funktion är troligen en av anledningarna till den stora ökningen av psykisk ohälsa bland barn och unga.

Låga skolprestationer tycks öka risken för psykisk ohälsa bland unga, och skolprestationerna har försämrats under perioden 1995–2012. Skolstressen är dessutom utbredd bland eleverna. Detta kan ses som indikatorer på att skolan som helhet fungerar sämre. Sammanfattningsvis har brister i skolans funktion troligen bidragit till ökningen av psykosomatiska symtom bland barn och unga. Folkhälsomyndighetens slutsats är att den svenska skolan behöver stärkas. Såväl [Kommissionen för jämlik hälsa](#) som [Skolkommissionen](#) har lyft fram förslag som syftar till att skapa en god lärandemiljö i

skolan, höjda kunskapsresultat och ett likvärdigt utbildningssystem. Genom att stärka barns och ungas skolresultat ges de bättre framtida möjligheter på arbetsmarknaden och förutsättningar för en god hälsa.

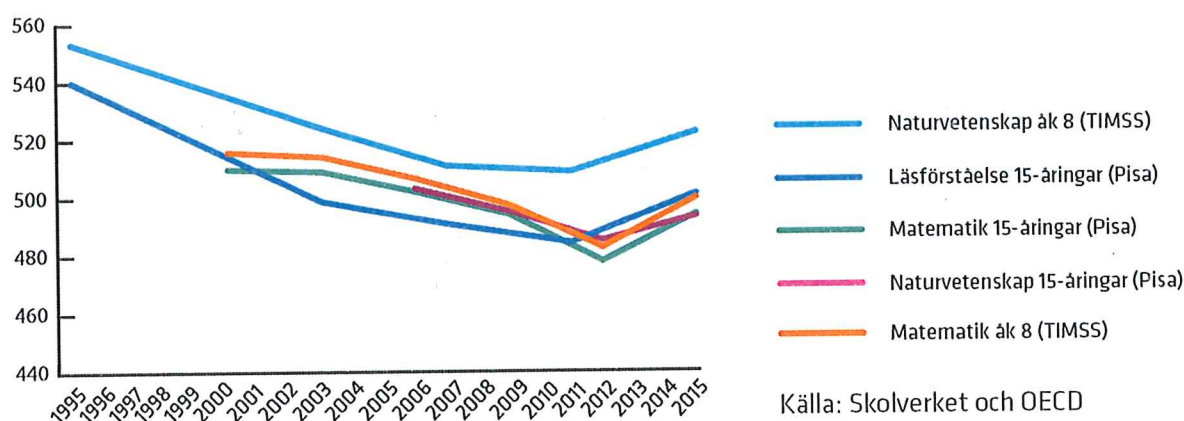
Försämrade skolprestationer

Vår sammanställning av den vetenskapliga litteraturen indikerar att låga skolprestationer ökar risken för psykisk ohälsa bland unga. Enligt [Pisa-undersökningen](#) har läsförståelse, matematisk förmåga och kunskaper i naturvetenskap försämrats bland svenska elever i årskurs 9 under perioden 2000–2012. [Undersökningen TIMSS](#) visar liknande resultat för elever i årskurs 8 under perioden 1995–2011.

Sedan 2015 har dock resultaten i båda undersökningar förbättrats något.

Även andelen 20-åringar som fullföljt två eller tre års gymnasium har minskat under perioden 1990–2016.

Skillnaderna mellan skolorna i Sverige har ökat, vilket riskerar att ge en mindre likvärdig skola. Det fria skolvalet har sannolikt lett till en ökad skolsegregation.

Forkning.se (2018-08-27), Artikel från Lunds Universitet, Ämne Hälsa & medicin, Utbildning & skola

Omfattande psykisk ohälsa bland unga som nättrakasseras

Den psykiska ohälsan är omfattande bland unga som utsätts för mobbning, nättrakasserier och fysiskt våld. Det bekräftas av en ny avhandling från Lunds universitet. Resultaten visar bland annat att det finns en koppling mellan psykisk ohälsa och nättrakasserier även vid enstaka händelser.

Den psykiska ohälsan bland unga i Sverige är ett stort och växande problem, något som bland annat drabbade, närstående, skolpersonal och myndighetsrapporter vittnar om.

Det är också ett viktigt skäl till att Maria Fridh, doktor i medicinsk vetenskap vid Lunds universitet samt läkare med folkhälsoinriktning i Region Skåne, valde att studera ämnet närmare:

– Det är alarmerande att så många unga mår dåligt. Förutom det lidande som psykisk ohälsa i sig innebär, så riskerar problem i unga år ge allvarliga konsekvenser längre fram i livet. Det visar tidigare forskning inom fältet.

Den aktuella avhandlingen bygger på flera tusen enkätsvar från skolelever och unga vuxna i Region Skånes folkhälsoenkäter.

Resultaten visar bland annat att:

- **Elever med funktionsnedsättning har sämre hälsa** och utsätts för mobbning och nättrakasserier ungefär dubbelt så ofta som klasskamrater utan funktionsnedsättning. Bland mobbade elever med funktionsnedsättning uttryckte pojkar stor ohälsa framför allt i form av fysiska besvär (ont i huvud/mage/rygg eller yrsel) och flickor framför allt i form av psykiska besvär (nedstämdhet, oro, dåligt humör eller sömnsvårigheter). Psykisk ohälsa och utsatthet för mobbning förekom oftast vid ADHD/ADD när elever med olika former av funktionsnedsättning jämfördes*. Samtliga elever i studien gick i årskurs nio.
- **Flickor trakasseras oftare än pojkar på nätet.** Sambandet med psykisk ohälsa är starkare om trakasserier skett vid flera tillfällen, men värt att notera är att sambandet är statistiskt säkerställt även för ungdomar som blivit nättrakterade endast en gång det senaste året. Samtliga elever i studien gick i årskurs nio.
- **Bland ungdomar med psykisk ohälsa** finns ett tydligt samband mellan inblandning i nätmobbning och självskadebeteende. Sambandet blir gradvis starkare från enbart mobbare, enbart offer till dem som varit inblandade både som mobbare och offer på nätet. I den sista gruppen hade mer än hälften av flickorna och drygt var femte pojke skadat sig själva. Eleverna i studien gick i årskurs nio eller i gymnasietets andra årskurs.
- **Fysiskt våld.** Var tionde man och var tjugonde kvinna i åldern 18-34 år svarade i enkäten att de utsatts för fysiskt våld under det senaste året. Kvinnorna hade oftast blivit utsatta för våld i hemmet, medan männen oftast blivit utsatta för våld ute i samhället. Sambandet mellan att ha utsatts för våld och psykisk ohälsa sågs endast bland kvinnor.

Resultaten är till stora delar en bekräftelse på sådant som framkommit i tidigare studier, men det finns även inslag som överraskade Maria Fridh:

– Bland annat överraskades jag av de tydliga könsskillnaderna som fanns i alla fyra studier. Det var också oväntat att det fanns en koppling mellan psykisk ohälsa och att ha varit utsatt för nättrakterier vid endast ett tillfälle.

hemställer härmed
att samtliga elever skall besöka skolkurator en gång per halvår alternativt en gång per år

Anders Nordin (SLP)

